

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО**

**Факультет музичної та хореографічної освіти
Кафедра вокально-хорової підготовки**

Толстова Н.М.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО
НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧОГО ЗАВДАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ
ДИСЦИПЛІН ЗА ФАХОМ («ВОКАЛ»))»**

**Для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Спеціальність 025 Музичне мистецтво, 3 курс**

Одеса 2025

УДК: 378:37.016:78:784(07)

Затверджено на засіданні кафедри вокально-хорової підготовки,

Протокол №8 від 10 березня 2025 року

Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського (Протокол №12 від 27 березня 2025 р.).

Рецензенти:

Горелік Л.М., Кандидат мистецтвознавства, доцент Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової (м. Одеса).

Кьон Н.Г., Кандидат педагогічних наук, професор кафедри вокально-хорової підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Укладач:

Толстова Н.М. Кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса).

Методичні рекомендації з організації самостійної роботи та виконання індивідуального навчально-творчого завдання з навчальної дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»))» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, 3 рік навчання: методичні рекомендації. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 50 с.

Методичні рекомендації з організації самостійної роботи та виконання індивідуального навчально-творчого завдання майбутніми співаками і викладачами вокалу з навчальної дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»))» містять зміст дисципліни, теми, форми та плани проведення практичних занять, зміст та специфіку самостійної роботи, специфіку індивідуального науково-дослідного завдання та методичні рекомендації щодо його виконання, вимоги та критерії оцінювання різних видів робіт, список рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»)».....	8
1.1. Структура навчальної дисципліни.....	9
1.2. Зміст навчальної дисципліни.....	10
1.3. Теми та форми проведення практичних занять з дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»)».....	13
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»)».....	16
2.1. Розподіл годин самостійної роботи.....	17
2.2. Види самостійної роботи студентів.....	19
2.3. Зміст самостійної роботи студентів з опанування дисципліною.....	24
3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ.....	30
4. Критерії оцінювання за різними видами роботи.....	32
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	36
ДОДАТКИ.....	38

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основними завданнями дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал») є засвоєння існуючих та нових вокальних понять з методики виховання та розвитку дитячого голосу; оволодіння методами, прийомами, способами вироблення вокальних навичок, які необхідні для розвитку співацького голосу учнів, ознайомлення з науковими джерелами останніх років в галузі дитячої вокальної педагогіки, розширення стану вокально-методичного тезаурусу студентів вищих навчальних мистецьких закладів 1-2 рівня акредитації у галузі вокального мистецтва.

Мета вивчення дисципліни: формування в майбутніх бакалаврів музичного мистецтва здатності формувати в учнів шкільного віку навички вокально - виконавської діяльності на засадах удосконалення в них музичного смаку, фонаційно-вокальних і художньо-виконавських вмінь, узагальнення рефлексивно - виконавської свідомості, набуття вокально-методичних знань й практичного досвіду їх екстраполяції у вокально-педагогічну практику.

Очікувані програмні результати навчання.

ПРН 6. Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.

ПРН 7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

ПРН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН 13. Вміти здійснювати педагогічну діяльність.

ПРН 14. Використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання вокалу.

ПРН 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН 17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Очікувані результати навчання дисципліни: внаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти **знає:**

- вікові психофізіологічні й психологічні особливості розвитку учнів у шкільному віці;
- основні принципи і методи формування вокально-виконавських навичок учнів шкільного віку;
- основи гігієни співацького голосу в перед-мутаційний період та під час мутації, особливості їх прояву в дівчат і хлопців;
- головні змістово-образні, жанрово-стильові та інтонаційно-структурні особливості шкільного вокального репертуару, доцільного для вивчення із учнями шкільного віку;
- комплекс вокально-технічних і художньо-виконавських навичок, якими учні мають оволодівати у процесі занять співом;
- вимоги щодо форм організації й структури занять співом учнів шкільного віку;
- критерії оцінювання якості володіння навичками вокально-виконавської діяльності, а також якості своїх знань і практичних умінь у процес здійснення вокально-педагогічної практики;
- основні тенденції в розвитку сучасної вокальної педагогіки.

Здобувач вищої освіти вміє:

- дотримуватися принципу гігієни співацького голосу учнів та його охорони особливо в період мутації;

- самостійно інтерпретувати й вивчати нові вокальні твори шкільного репертуару;
- виконувати вокальні твори шкільного репертуару під власний акомпанемент на високому художньому рівні;
- екстраполювати набуті навички вокально-виконавської діяльності на педагогічну практику;
- використовувати навички диференційованого, цілісного аналізу твору та інтерпретувати його у виконавській і педагогічно-вербальній формах;
- здійснювати методико-педагогічний аналіз репертуару й визначати комплекс підготовчо-вокальних вправ, які слугуватимуть підготовкою до опрацювання вокальних творів;
- розробляти методичні рекомендації для роботи над вокальними творами;
- адекватно оцінювати на засадах обґрунтованих критеріїв якість своїх знань і практичних умінь у процесі здійснення вокально-педагогічної практики в закладах спеціалізованої мистецької освіти;
- здійснювати моніторинг й корекцію вокального розвитку учнів і само-моніторинг процесу власної вокально-педагогічної діяльності.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати **такі компетентності:**

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 12. Здатність працювати автономно.

ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, педагогічної діяльності.

СК 18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

СК 19. Здатність використовувати міждисциплінарну інтеграцію музикознавчих, музично-інструментальних та вокально-хорових знань і вмінь як методичну платформу формування власної музично-виконавської культури.

Міждисциплінарні зв'язки: «Виконавська підготовка (за напрямом вокал)», «Концертмейстерський практикум з основами перекладу музичних творів», «Методика і практика роботи з вокально-хоровими ансамблями». Виробнича (педагогічна) практика в закладах спеціалізованої мистецької освіти (V-VIII класи).

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Статус дисципліни: Обов’язкова
		Мова навчання: українська
Змістових модулів – 1	Освітньо-професійні програми: Музичне мистецтво	Рік навчання: 3
Індивідуальне навчально-творче завдання: розроблення плану заняття з вокалу для учнів шкільного віку.	Спеціальність: 025 Музичне мистецтво	Семестр:
Загальна кількість годин – 120		5
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції
		10
		Практичні
		20
		Самостійна робота
		80
		Індивідуальні завдання
		10
		Вид контролю: екзамен

Примітка:

Співвідношення кількості годинаудиторнихзанять до самостійної індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 25 % / 75 %

1.1. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і теми	Кількість годин				
	денна форма				
	Усьог	Лекці		Індив	Само ст р.
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади навчання співу учнів шкільного віку.					
Тема 1. Психофізіологічні й психологічні особливості учнів різного віку.	20	2	4		16
Тема 2. Методи формування вокально-фонаційних і художньо-виконавських навичок у перед-мутаційний та мутаційний період.	20	2	4		16
Тема 3. Принцип шкільного добору репертуару у навчанні співу учнів шкільного віку.	20	2	4		16
Тема 4. Формування навичок унісонного та багатоголосного ансамблевого співу.	20	2	4		16
Тема 5. Методи й технології підготовки учнів шкільного віку до вокально-виконавської діяльності в сольній та ансамблевій формах музикування.	30	2	4		16
ІНДЗ	10			10	
Разом за змістовим модулем 1	120	10	20	10	80

1.2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теорія і практика навчання співу учнів шкільного віку.

Тема 1. Психофізіологічні й психологічні особливості учнів різного віку.

Психофізіологічні й психологічні новоутворення учнів різного шкільного віку, тобто з 7 до 17 років. Типові особистісні риси підлітків: почуття дорослості, у визнанні самостійності й значущості своєї особистості. Прагнення до емансипації від дорослих, визнання своїх прав, самостійності і незалежності. Збагачення самосвідомості; зростання потреби у спілкуванні з однолітками.

Фізичні, фізіологічні, психологічні зміни, пов'язані із статтєвим дозріванням. Емоційна нестабільність, незрілість, психологічна вразливість школярів підліткового віку.

Значущість обрання адекватного стилю спілкування й способів «непрямого» виховного впливу.

Структура і м'язовий стан вокального апарату та їх перебудова в підлітковому віці.

Збагачення знань в галузі музичного, вокального мистецтва й вокальної педагогіки, особливостей сприйняття, спілкування й навченості учнів сучасної генерації.

Тема 2. Методи формування вокально-фонаційних і художньо-виконавських навичок у перед-мутаційний та мутаційний період.

Поняття мутації голосу, особливостей анатоμο-фізіологічної перебудови вокального апарату. Вимоги і способи забезпечення гігієни, збереження й розвитку голосу. Принципи організації вокально-виховного й розвивального впливу на формування вокально-виконавських вмінь школярів.

Оволодіння методами роботи із школярами в передмутаційний та мутаційний період. Різновиди фонаційно-технічних й виконавсько-художніх вмінь, доступних школярам підліткового віку, зокрема – здатності до чистого й виразного інтонування, володіння різноманітними фонаційно-виконавськими прийомами й методами їх формування з врахуванням вікових можливостей й

індивідуального стану вокального апарату співака.

Завдання, які вирішуються під час проведення розспіву й алгоритмованого формування вокальних навичок учнів. Опрацювання вокально-технічних вправ, відповідно особливостям вокального репертуару та індивідуальним досягненням учнів.

Методи й технології, спрямовані на вдосконалення в учнів концентрації уваги, навичок рефлексії, слухового самоконтролю й самооцінки. а також здатності до оперування внутрішніми слуховими уявленнями і вміння «співати подумки».

Удосконалення навичок музично-теоретичного й герменевтичного аналізу твору в єдності його поетично-вербального й музично-інтонаційного складників.

Тема 3. Принципи добору репертуару в навчанні співу учнів шкільного віку.

Врахування виховної функції музичного матеріалу. Заохочення учнів до виконання творів різних напрямів: народного, класичного, розважального.

Ознайомлення з різними жанрами вокальної, зокрема – пісенної творчості. Формування в учнів свідомого ставлення до особливостей інтонаційної структури, жанру твору, його характеру (лірична, жартівлива, з елементами танцювальності тощо).

Розроблення характеристики творів з метою впливу на активізацію в школярів позитивної настанови школяра на їх сприйняття й виконання.

Застосування методів музично-інтелектуального розвитку школярів, спонукання до самостійності мислення, удосконалення музичного смаку, а також здатності обґрунтовано власні доводити критичні судження щодо художньої якості вокального репертуару та його виконання співаками.

Методика використання відеозапису та його самоаналізу.

Аналіз прикладів пролонгованого вокального розвитку учнів та їх репертуару (Соломія Лук'янець Aksel Rykkvin, Amira Willighagen).

Тема 4. Формування навичок унісонного та багатоголосного ансамблевого співу

Формування навичок ансамблевого унісонного співу. Розспівування й інтонаційні вправи на удосконалення тембрової, динамічної, артикуляційної тощо гомогенності в ансамблевому унісоні.

Інтонаційні вправи на розвиток гармонічного слуху й інтонаційну координацію у виконанні багатоголосних творів у гармонічній фактурі.

Вправи на розвиток поліфонічного слуху й здатності до співу у підголосковій поліфонічній фактурі.

Методики й технології, спрямовані на вдосконалення в учнів:

- здатності до визначення особливостей структури мелодії кульмінацій та логіки динамічного розвитку художньо-образного змісту твору відповідними засобами виконавської виразності;
- навичок слухового самоконтролю й самокорекції;
- культури творчого спілкування, навичок виконавської й сценічної взаємодії учасників вокального ансамблю.

Структура заняття: послідовність і розподіл форм роботи й навчального матеріалу.

Тема 5. Методи й технології підготовки учнів шкільного віку до вокально-виконавської діяльності в сольній та ансамблевій формах музикування

Вокальний репертуар: його виховна, розвивальна й освітня функції.

Роль репертуару у вихованні художнього смаку. Вимоги до його змісту і складності, відповідно віковим та індивідуальним нахилам і можливостям юних співаків, його відповідності нормам гігієни і збереження дитячого голосу.

Типові жанри пісень дитячого репертуару. Принципи добру вокально-навчального матеріалу.

Добір і систематизація музичного матеріалу: прикладів на розспів, інтонаційних вправ, репертуару для вивчення й виконання.

Роль мас-медіа у формуванні музичних інтересів учнів, які навчаються співу.

Педагогічний принцип зв'язку з життям: організація виконавсько-сценічної діяльності учнів.

Аналіз занять сольним і ансамблевим співом з учнями шкільного віку та їх вокальних виступів.

1.3. ТЕМИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин
		Денна
1	<i>Дискусія.</i> Тема 1. Диспут на тему методів дитячого вокального розвитку.	4
2	<i>Круглий стіл.</i> Тема 2. Аналіз творів з репертуару учнів шкільного віку.	4
3	<i>Семінар.</i> Тема 3. Аналіз виконавської діяльності та якості сформованих навичок в учнів підліткового віку.	4
4	<i>Вирішення практичних завдань.</i> Тема 4. Розроблення плану уроків вокалу зі школярами на різній стадії їхнього мутаційного процесу.	4
5	<i>Вебінар.</i> Тема 5. Аналіз вокальних виступів і занять співом з учнями шкільного віку.	4
	Усього:	20

Форми практичних занять

Вебінар - форма дистанційного інтерактивного навчання, онлайн-зустріч у режимі реального часу, яка організована за допомогою технології веб-трансляції. Вебінари – це інтерактивне навчальне заняття, в ході якого

слухачі виступають з доповідями, презентаціями, ставлять запитання, беруть участь в обговоренні, дискутують тощо.

Вирішення практичних завдань – форма навчально-практичного заняття, спрямована на обмін ідеями, думками з будь-якої конкретної проблеми. Форма заняття допомагає здобувачам освіти придбати більш досконалі знання та досвід вирішення різноаспектних практичних завдань. Мета заняття - моделювання типових практичних завдань проникнути в суть проблем дитячого вокального розвитку, оволодіти методами аналізу вокальних виступів і занять співом з учнями шкільного віку і виробити алгоритм їх використання.

Дискусія – форма навчально-практичного заняття спрямована на активізувати розумову діяльність здобувачів освіти. У ході дискусії вони мають можливість проявити здатність до виявлення різних (інколи, протилежних) аспектів проблеми, уміння аргументувати власну точку зору, апелювати до певної області знань; розвивають уміння слухати опонентів, знаходити компромісні рішення проблеми, які задовільнили б усі сторони навчально-практичної комунікації.

«Круглий стіл» – інноваційна форма навчально-практичного заняття, що спрямована на формування загальних та спеціальних компетентностей студентів, закріпленню, вдосконаленню та поглибленню фаховоспрямованих знань і умінь, набуття досвіду колективного творчого обговорення найбільш складних освітніх питань. Мета цієї форми заняття полягає в пошуку найраціональніших шляхів розв'язання проблем. Специфіка таких занять полягає в особливій вільній атмосфері спілкування між всіма учасниками «Круглого столу», яка посилюється за рахунок розміщення останніх по колу. Такий формат робить всіх учасників рівнозначними й, тим самим, забезпечує рівноправність спілкування і взаємодії. Це дає можливість учасникам висвітлювати альтернативні погляди, ділитися власним досвідом роботи тощо.

Семінар – форма навчально-практичного заняття, яка потребує самостійного вивчення студентами окремих аспектів тем лекційного курсу,

аналітичного розбору та оформлення освітнього матеріалу у вигляді усного та письмового повідомлення (реферат, доповідь, розроблення плану уроків вокалу зі школярами, презентація, відеопрезентація тощо).

Основні дидактичні цілі проведення семінару:

- забезпечення педагогічних умов для поглиблення знань і закріплення інформації, наданої викладачем під час лекції, а також самостійно здобутої студентом інформації в ході ознайомлення з методичною та навчально-довідковою літературою;
- стимулювання студентів до науково-дослідної роботи через самостійне ознайомлення з певними аспектами теми, що вивчається;
- формування умінь підбирати та аналізувати інформацію, дотичною до теми, що вивчається (методи розвитку дитячого голосу, аналіз вокальних творів, вокальних виступів і занять співом з учнями, альтернативні погляди та різні трактування проблеми тощо), узагальнювати та робити самостійні висновки;
- формування умінь презентувати результати науково-дослідної роботи (презентація, доповідь, повідомлення тощо) і навичок виступу перед аудиторією;
- формувати здатність до здійснення різних видів педагогічної діяльності викладача.

Семінари розвивають творчу самостійність студентів, зміцнюють їх інтерес до науково-методичних досліджень. Під час підготовки та прийняття участі в семінарі студенти оволодівають:

- навичками роботи з науковою та довідковою літературою,
- розробленням індивідуалізованих комплексів вокально-інтонаційних вправ;
- самоспостереженням, самооцінкою і самокорекцією педагогічних помилок;
- уміннями усного та письмового викладу матеріалу.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»)».

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»)» визначається робочою навчальною програмою вивчення дисципліни.

Метою самостійної роботи студентів є:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності;
- формування потреби безперервного самостійного поповнення знань, формування фахових умінь, навичок тощо;
- здобуття глибокої системи знань;
- набуття науково-дослідницького досвіду;

Завдання самостійної роботи студентів:

- удосконалити навички самостійного опрацювання науково-довідкової та методичної літератури;
- розвинути здатність творчо сприймати навчальний матеріал і його осмислювати;
- набути навички систематичної самостійної роботи в здобутті та узагальненні знань, вмінь, досвіду освітньої діяльності.

На самостійну роботу можуть виноситись:

- підготовка до практичних занять;
- частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом;
- виконання індивідуального розроблення плану уроків вокалу зі школярами.

Залежно від теми дисципліни студентам надаються різні види завдань самостійної роботи:

- робота з науково-методичною та довідковою літературою, переробка інформації отриманої на лекціях; робота з відповідними підручниками та конспектом лекцій з дисципліни;
- самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою власного конспекту;

- узагальнення навчального матеріалу з певних тем лекцій у вигляді анотацій, повідомлень тощо;
- робота з відеоматеріалами, аналіз та інтерпретація творів з репертуару учнів шкільного віку;
- навчальна науково-пошукова робота з написання рефератів, доповідей, аналітичних оглядів тощо;
- виконання творчих завдань, вправ, презентацій, відеопрезентацій тощо та підготовка до їх захисту;
- підготовка до тестів та письмових відповідей на проблемні питання;

Успішне виконання завдання самостійної роботи можливе за умови наявності в студента прагнення до набуття та удосконалення навичок підбору та опрацювання навчально-методичного матеріалу, умінь розроблювати ігрові та творчі форми підготовки до виконання вокального репертуару, їх аналізу та узагальнення у вигляді планів, конспектів, доповідей, записів на відео та самоаналізом тощо. Наявність словника термінів мистецької та педагогічної галузей визначає ступінь розширення мистецько-педагогічного тезаурусу студента.

2.1. РОЗПОДІЛ ГОДИН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Форма контролю
1.	Створення дайджесту за опрацьованою літературою Створення дайджесту за опрацьованою літературою з питань психофізіологічних і психологічних особливостей учнів шкільного віку.	8	Бесіда, диспут з науково-методичних питань.
2.	Визначення особливостей гігієни голосу і розвитку вокальних здібностей учнів.	6	

3.	Систематизація методів формування художньо-виконавських навичок у мутаційний період.	6	Слуховий аналіз
4.	Порівняльний методичний аналіз виконання вокальних творів співаками різного рівня підготовленості.	6	виконання школярами вокальних творів.
5.	Добір і систематизація вокального репертуару для навчання співу учнів шкільного віку на початковому етапі навчання. Запис на відео та самоаналіз.	6	Цілісний і методичний аналіз
6.	Добір і систематизація вокального репертуару для удосконалення навичок співу школярів.	8	музичного твору з
7.	Добір і систематизація репертуару для вокального ансамблю.	6	навчального репертуару, його
8.	Систематизація методів і форм організації вокально-ансамблевого музикування.	6	систематизація.
9.	Розроблення ігрових і творчих форм підготовки до виконання вокального репертуару.	8	Відео-записів
10.	Технологія самовдосконалення емоційно-вольових властивостей майбутнього співака .	8	занять співом з
11.	Методика стимулювання навичок самостійної роботи. Запис на відео та самоаналіз.	6	учнями підліткового віку.
12.	Психологічна підготовка до сценічного виконання репертуару .	6	
	Усього:	80	

2.2 ВИДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.

1. Робота з науково-методичною літературою.

Одна з поширених, методично важливих форм самостійної роботи – є опрацювання науково-методичної літератури з питань психофізіологічних і психологічних особливостей учнів шкільного віку. При цій формі роботи найважливішою проблемою стає питання вибору на різних рівнях: вибору змістовної науково-методичної літератури, вибір головних положень та їх коротке конспективне формулювання.

Опанування дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»)» потребує ґрунтовного та детального ознайомлення з відповідною літературою, що складає теоретичну основу курсу. До такої літератури належать підручники, учбові посібники, конспекти лекцій тощо. Зокрема доцільним є ознайомлення з науково-методичною літературою, де розглядаються загальні й окремі питання та проблеми.

Доцільним також є опрацювання джерел, які не мають теоретичного аспекту, але являють собою взірці високого аналітично-інтерпретаційного майстерства, що містять і детальний аналіз, і більш короткі характеристики музичних творів та їх інтерпретаційних виконань, і порівняльний методичний аналіз виконання вокальних творів співаками різного рівня.

Відповідні джерела потребують досконалого вивчення, а не просто ознайомлення. Ці джерела слід аналізувати, робити висновки, тощо. Адже вони мають не тільки знанєву цінність, а й методологічну.

Саме тому після вивчення цих джерел, слід:

- створити дайджест за опрацьованою літературою;
- систематизувати методи формування вокально-виконавських навичок;
- вміти здійснити добір і систематизацію вокального репертуару;
- вміти здійснити добір і систематизацію репертуару для вокального ансамблю;
- використовувати хмарні технології для створення бази систематизованих даних з репертуару.

В працях, що присвячені аналізу з питань психофізіологічних і психологічних особливостей учнів шкільного віку, особливо слід звернути

увагу на формування художньо-виконавських навичок у мутаційний період, враховуючи особливості цього складного періоду формування голосу підлітків. Головною умовою яких є систематизація методів формування художньо-виконавських навичок у мутаційний період.

2. Створення опорного конспекту.

Під час опрацювання обраної теми варто оформлювати інформацію з різних джерел в вигляді опорного конспекту.

Опорний конспект це – досить повне викладення змісту праці з дотриманням основних елементів різних методик.

Вивчаючи, відповідну літературу – підручники, навчальні посібники, науков-методичні джерела та статті доцільно не тільки вивчати кожен з них окремо, а й зіставляти їх, порівнювати розділи з різних підручників та посібників, присвячених одному питанню, виписувати представлені формулювання й визначення з різних джерел.

Під час опрацювання джерел необхідно привчати себе до визнаної системи:

науково-теоретичні положення методики викладання; сучасні прийоми, методи та організаційні форми навчально-виховної роботи з даного предмету; вікові особливості учнів; та вміти: працювати з першоджерелами та науково-методичною літературою, з хрестоматійними посібниками; здійснювати керівництво навчально-виховним процесом; моделювати навчальний процес, прогнозувати та коректувати результати діяльності учнів; творчо підходити до вибору оптимальних методів роботи та варіювання ними в нових умовах; розробити план-конспект уроку вокалу; вільно оперувати набутим методичним матеріалом.

3. Створення презентацій та відеопрезентацій

Мультимедійна презентація – інструмент, що дозволяє передавати інформацію у візуалізованому, схематичному вигляді, що підвищує її цінність.

Така презентація має бути корпоративною, містити візуалізовані матеріали та мінімум тексту (текстова інформація озвучується доповідачем).

Відеопрезентація — це спосіб комунікації, коли інформація частково або повністю передається через відео. Іншими словами, це процес використання відео для донесення ключових ідей або проведення презентації.

Загальні формати відеопрезентацій можуть включати попередньо записи відео-уроків зі своїми учнями, навчальні відео цікавих виступів співаків або майстер-класів.

5. Розроблення ігрових і творчих форм.

Ігрові методи у навчанні – це освітні підходи, які інтегрують елементи гри в навчальний процес з метою зробити навчання більш захоплюючим, інтерактивним та ефективним. Такі методи мають включати різноманітні види ігор, симуляцій, рольових ігор, квестів та інших видів розваг, які мають навчальну мету. Мета через ігрові та творчі форми роботи виявити й показати творчий потенціал, творчу індивідуальність кожної дитини.

Основними рисами ігрових методів у навчанні мають бути:

- *Інтерактивність*: ігри вимагають активної участі учнів, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.
- *Мотивація*: елементи гри, такі як нагороди, бали та змагання, стимулюють бажання учнів вчитися.
- *Співпраця*: багато ігор передбачають командну роботу, що розвиває навички співпраці та комунікації.
- *Розвиток критичного мислення*: ігрові ситуації часто вимагають швидкого прийняття рішень та креативного підходу до вирішення задач.
- *Індивідуалізація*: ігрові методи дозволяють адаптувати навчання до індивідуальних потреб та здібностей учнів.

Завдяки інтеграції ігрових методів у навчальний процес, учні не тільки отримують знання, але й розвивають різноманітні навички, такі як стратегічне мислення, креативність, взаємодія з однолітками та вміння працювати в команді. Це допомагає зробити навчання більш захоплюючим та ефективним.

Розробка та використання ігрових методів у навчанні вимагає ретельного планування та творчого підходу, щоб забезпечити їхню ефективність та відповідність цілям освіти. Однак, при правильно організованому підході, вони можуть суттєво сприяти покращенню якості навчання та розвитку особистості учнів.

Загалом, ігрові методи у навчанні є перспективним напрямком розвитку освіти, який дозволяє створити більш динамічний, інтерактивний та індивідуалізований навчальний процес, що відповідає вимогам сучасного світу.

6. Написання плану уроку з учнем.

Студент самостійно вибирає тему уроку та учня. Обмірковує план уроку. Окреслює головну (проблему дихання, артикуляції, голосоведіння, тощо) проблему пов'язану з темою уроку. Виявляє основні методичні підходи, проблематику, зміст та властивості відібраного матеріалу (новизна поглядів автора, новаторство творчих методів, загальновідомість виконуваного твору, тощо). Сенси відібраних вокальних вправ інтерпретує в педагогічному ракурсі. Виражає особистісну оцінку виконаних вправ та твору.

7. Підготовка до дискусії чи диспуту на задану тему.

Даний вид діяльності повинен мати наступні етапи:

- Ознайомлення з дискусійною проблемою;
- Підбір методичних матеріалів, дотичних до теми дискусії.
- Виявлення альтернативних поглядів на проблему;
- Пошук доказів для аргументованого висловлювання власних думок з приводу методичних підходів до вирішення тої чи іншої проблематики;

8. Створення анотації. Анотація - стисле викладення змісту (1-2 сторінки). Студент повинен зробити характеристику виступу учня чи проведеного з ним уроку:

- дати повну характеристику учню (вік, тип голосу, діапазон, якість тембру тощо);

- виявити всі, на його погляд, вокальні та виконавські недоліки;
- зробити детальний аналіз того що було виконано добро, а що ні учнем;
- розробити свої вокально-методичні підходи до вирішення проблем конкретного учня у вигляді вправ і розспівок;
- підібрати репертуар відповідно голосовим можливостям.

10. Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) – форма організації освітнього процесу в ЗВО, яка має на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти одержують в процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. ІНДЗ є інноваційною технологією формування здатності майбутніх фахівців у галузі мистецької педагогіки до самостійного дослідження та критичного аналізу явищ мистецтва. Це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних і практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

ІНДЗ з дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»))» є необхідним інноваційним компонентом науково-методичної підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецько-педагогічної освіти. Впровадження в освітній процес ІНДЗ з комплексом методичного забезпечення (інноваційних технологій і методів) є сприятливою умовою для надбання здобувачами вищої освіти власного досвіду щодо методичного обґрунтування того чи іншого науково-педагогічного дослідження та викладення власної художньо-педагогічної інтерпретації результатів останнього. Цей вид завдань спрямований на поглиблення знань та навичок майбутніх фахівців в галузі педагогічного мистецтва; забезпечує відпрацьовування навичок підбору, компонування й викладання методологічного матеріалу, удосконалення техніки та педагогічної культури.

Оцінювання результатів ІНДЗ дозволяє виявити рівень готовності здобувачів вищої освіти в галузі мистецької педагогіки до фахової діяльності, зокрема, проведення занять з курсу «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»))».

2.3 ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ОПАНУВАННЯ ДИСЦИПЛІНОЮ.

1. Добір вокально-технічного матеріалу.

План

1. Класифікація вокальних вправ.
2. Добір вокальних вправ.
3. Вокальні вправи для розспівування.

Методичні вказівки

Засвоєння студентами методів класифікації вокальних вправ: за різними типами дитячих голосів; за різними видами вокальної техніки. Види вправ для розспівування; згладжування регістрів; формування однохарактерності звучання голосних; формування техніки дихання, кантилени; артикуляція, дикція; резонування; інтонування, розвиток слуху; розвиток рухливості голосу тощо. Добір студентами вокальних вправ для різних типів дитячих голосів. Спів вокальних вправ для розспівування (розігрівання голосового апарату).

2. Добір вокалізів для різних типів голосів.

План

1. Класифікація вокалізів.
2. Добір вокалізів.
3. Спів вокалізів.

Методичні вказівки

Класифікація вокалізів для формування вокально-технічних навичок: плавність звуковедення, розвиток дзвінкості голосу, гнучкість звуковедення, згладжування нижнього та верхнього регістрів, рухливість голосу, кантилена, спів легато тощо. Формування дидактичного матеріалу для занять з сольного співу: добір вокалізів для різних типів дитячих голосів.

3. Робота зі збірками шкільного пісенного репертуару та українських народних пісень.

План

1. Аналіз змісту шкільного пісенного репертуару.
2. Добір українських народних пісень.
3. Аналіз вокальних творів.

Методичні вказівки

Аналіз змісту шкільного пісенного репертуару для учнів початкової та основної школи з урахуванням специфіки та особливостей розвитку дитячого голосового апарату. Визначення рівня складності вокальної партії пісень та їхньої придатності для початкового етапу занять у вокальному класі.

Добір навчального репертуару зі збірок народних пісень, визначення жанрів пісень. Читання народних пісень з аркуша. Виконавський аналіз вокальної партії пісень.

4. Добір романсів для різних типів співацьких голосів.

План

1. Добір романсів.
2. Аналіз вокальної партії.
3. Художньо-педагогічний аналіз романсу.

Методичні вказівки

Добір романсів здійснюється з урахуванням типу співацького голосу. Художньо-педагогічний аналіз вокальних творів для з'ясування їх змісту і засобів художньої виразності. Виконавський аналіз вокальної партії з метою визначення вокальних труднощів та методів їх подолання.

5. Вправи для розвитку співацького дихання і кантиленного співу.

План

1. Добір вправ.
2. Спів вокальних вправ.

Методичні вказівки

Відпрацювання навичок співу вокальних вправ під власний супровід з модуляціями у всі тональності вгору і вниз. Моделювання професійної діяльності викладача вокалу: робота над вокальними вправами на розвиток дихання (розспівування; засвоєння прийомів затримки дихання та еластичного подовженого видиху; формування навичок кантиленного співу; виявлення недоліків звукоутворення за характером звучання голосу; визначення способів їх усунення). Моделювання педагогічних ситуацій.

6. Прийоми розширення робочого діапазону голосу та його рухливості.

План

1. Робота над розширенням верхньої ділянки діапазону співака.
2. Робота над розширенням нижньої ділянки діапазону співака.
3. Вправи для розвитку рухливості голосу.

Методичні вказівки

Робота студента над розширенням верхньої ділянки робочого діапазону дитячого голосу: засвоєння методів роботи над вправами з арпеджованим рухом мелодії вгору; виконання вправ з рухом мелодії вгору на стакато; фіксування відчуття гранично високого звуку. Робота студента над розширенням нижньої ділянки робочого діапазону: засвоєння методів роботи над вправами з поступеним рухом мелодії вниз; фіксування відчуття

гранично низького звуку діапазону. Вправи для розвитку рухливості голосу: спів вправ на стакато вгору і вниз у швидкому темпі; виконання легато у високому регістрі в швидкому темпі вгору і вниз; виконання стрибків на широкі інтервали вгору і вниз.

7. Вправи для розвитку вокальної дикції та артикуляції.

План

1. Добір вправ для розвитку дикції.
2. Робота над артикуляцією.
3. Робота над скороговками.

Методичні вказівки

Засвоєння вправ для розвитку вокальної дикції (скороговки на одному звуці; виконання секвенцій на різні склади у швидкому темпі). Робота над артикуляцією (вокалізація на голосних «А», «О», «У», «Е», «І»; вокалізація на різні голосні у поєднанні з різними приголосними звуками.

Артикуляційний апарат повинен бути вільним, щоб співак мав можливість швидко вимовляти різні звуки, не порушуючи при цьому співацької установки. Чіткість артикуляції необхідна для хорошої дикції. Кращому формуванню звука сприяє також вільна, незатиснена нижня щелепа.

8. Методи засвоєння творів шкільного пісенного репертуару.

План

1. Художньо-педагогічний аналіз твору.
2. Виконавський аналіз вокальної партії.
3. Адаптація пісні для вивчення на вокальному занятті.

Методичні вказівки

Художньо-педагогічний аналіз пісні шкільного репертуару включає:

пошук відомостей про авторів, аналіз образного змісту, аналіз мелодії (ладотональний план, розмір, темп, ритмічні особливості, динаміка). Виконавський аналіз вокальної партії включає прогнозування вокально-технічних труднощів та визначення методів їх подолання. Адаптація дитячого вокального репертуару для вивчення у вокальному класі: вибір зручної для співу тональності; транспонування фортепіанного супроводу за необхідності. Робота студентів над вокальною партією творів шкільного пісенного репертуару: сольфеджування, робота над інтонацією, відпрацювання інтонаційно складних місць; спів з літературним текстом, робота над дикцією; формування м'якої атаки звука; розподіл дихання у фразах та робота над звуковеденням; втілення художнього образу твору, робота над мімікою, жестами, співацькою поставою.

9. Методи роботи над українськими народними піснями.

План

1. Художньо-педагогічний аналіз української народної пісні.
2. Виконавський аналіз вокальної партії.
3. Форми роботи над українською народною піснею.

Методичні вказівки

Художньо-педагогічний аналіз народного пісенного матеріалу, який містить багато можливостей для виконання: простота, краса і досконалість. Виконавський аналіз вокальної партії народних пісень: інтонаційна зручність мелодичної лінії; зручне для співу поєднання літературного тексту з мелодією; логічне фразування тощо. Робота учнів над народними піснями куплетної та куплетно-варіаційної форми: сольфеджування, робота над інтонацією, відпрацювання інтонаційно складних місць; спів з літературним текстом, робота над дикцією; формування м'якої атаки звука; розподіл дихання у фразах та робота над звуковеденням; втілення художнього образу твору, робота над мімікою, жестами, співацькою

поставою; проектування сценічного образу виконавця. Спів пісень із супроводом та а капела.

10. Форми і методи роботи над романсами.

План

1. Історико-теоретичний аналіз твору.
2. Етапи роботи над твором.
3. Втілення художнього образу.

Методичні вказівки

Історико-теоретичний аналіз твору включає інформацію про історичний час, в якому жили і творили автори, короткі відомості про них, характерні риси творчості та стилю. Аналіз засобів музичної виразності: гармонії, ритму, метру, фактури, жанрових особливостей. Аналіз вокальної партії з визначенням вокальних труднощів та шляхів їх подолання. Етапи роботи над твором: сольфеджування вокальної партії романсу, робота над інтонацією; спів з літературним текстом, робота над дикцією; формування м'якої атаки звука; розподіл дихання по фразах та робота над звуковеденням; втілення художнього образу твору, робота над мімікою, жестами, образом.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота передбачає розробку та презентацію плану заняття з вокалу для учнів різного шкільного віку з методичним обґрунтуванням.

Здобувачи самостійно, або за допомогою викладача, обирають відео-приклад заняття з вокалу з учнем, або зі своїм особистим учнем та роблять план уроку по заданому прикладу. Свій план уроку вони аргументовано пояснюють в формі письмової та усної доповіді.

ІНДЗ з дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін за фахом («вокал»))» складається з 3 компонентів:

1. План-конспект доповіді;
2. Відеопрезентація уроку з учнем;
3. Підбір вправ для розвитку голосу у письмовій формі.

Структура плану уроку:

- охарактеризувати вокальні дані та недоліки даної дитини;
- зробити аналіз виступу з детальним описом того що було виконано добре, а що ні;
- розробити план уроку, в якому розповісти з чого краще почати урок з даною дитиною;
- запропонувати свої дихальні вправи, скоромовки та вокальні вправи на вирішення вокальних проблем.

У план-конспекті надається посилання на відеоматеріал, за яким робиться характеристика вокальних даних дитини та відбивається структура плану заняття, де має бути повно детальним описом розкрито аналіз виступу, зазначаються свої заплановані форми та методи вирішення тих чи інших вокальних проблем, а також конкретні приклади вправ (дихальних, артикуляційних, вокальних...), які сприяють вокальному розвитку дитини та підтримують інтерес до активного художньо-естетичного пізнання, як в ході

вокального уроку, так і під час виконання свого домашнього завдання.

Під час відповіді здобувач має показати розуміння конкретних вокальних задач даного учня в аспекті вокально-педагогічної проблематики. Для цього доцільно підготувати усний виступ на 15-20 хвилин. У ньому треба обґрунтувати вибір тих чи інших вправ, назвати мету та основні завдання свого заняття з учнем. За допомогою відеопрезентації висвітлити основні етапи заняття.

Критеріями оцінювання ІНДЗ є: повнота, всебічність розкриття вокально-технічної проблеми, мовленнєва культура викладу матеріалу, наявність власного ставлення до конкретної проблематики, самостійність мислення. У оцінці презентації свого заняття враховується здатність майбутнього фахівця в галузі вокально-педагогічної освіти: всебічно дати характеристику вокальних даних та недоліків дитини; побудувати цілісну (цілеспрямовану й динамічну) структуру заняття; доречно підібрати вокальні вправи та інтерпретувати їх в контексті обраної проблеми й визначеної мети заняття; доречно використовувати різноманітні засоби викладу матеріалу, вокально-педагогічну термінологію; застосовувати сучасні технічні та мультимедійні засоби навчання; розробити доречні й ефективні вокальні вправи та завдання з методичним обґрунтуванням.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

№ з/п	Завдання за вибором	Кількість год.
1.	Розроблення плану заняття з вокалу для учнів шкільного віку з методичним обґрунтуванням.	10

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ РОБОТИ

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	0	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, неаргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичне завдання за умови сторонньої допомоги.
	1	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно - методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконане завдання у цілому відповідає вимогам, хоча має незначні огріхи.
	2	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичне завдання. Не припускається помилок при його виконанні. Здобувач виступає експертом практичного завдання, що виконали однокурсники.
Самостійна	0	Завдання не виконано: здобувач не здатен до самостійного аналізу й узагальнення навчального

робота – узагальнення навчального матеріалу, критичний аналіз занять з вокалу з учнями		матеріалу, критичного аналізу й логічних умовиводів за матеріалами педагогічного спостереження.
	1	Здобувач виконує завдання недостатньо самостійно, висновки зроблені за матеріалами педагогічного спостереження, недостатньо логічні й всебічні.
	2	Завдання виконуються самостійно, з проявом творчої ініціативи, умовиводи логічні й всебічно обґрунтовані.
ІНДЗ: розроблення плану заняття з вокалу для учнів з його методичним обґрунтуванням і представленням музичного матеріалу	0	Завдання не виконано: відсутні навички розроблення плану уроку та його методичного обґрунтування.
	1-6	Розроблений план уроку недосконалий, його методичне обґрунтування недостатньо всебічне і переконливе.
	7-10	Розроблений план уроку логічний, всебічно, методично грамотно і переконливо обґрунтований.

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Для навчальної дисципліни «Методика викладання музично-виконавських дисциплін (за фахом «вокал») за навчальним планом передбачено складання екзамену у формі усних відповідей і виконання письмового завдання – розроблення ланц занять вокалом із учнями. Результати складання екзамену оцінюються максимально високо в 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Критерії оцінювання екзаменаційної відповіді: повнота знань, адекватність оцінки у аналізі занять із співу і виступів учнів, логічність і змістовність розробленого плану заняття із співаком-початківцем шкільного віку.

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач не відповідає на запитання.
1-5 балів	Здобувач розпізнає окремі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; використовує елементарні прийоми виконання практичного завдання.
6-10 балів	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; виконує частину практичного завдання.
11-15 балів	Здобувач надає відповіді на запитання в цілому правильні, але здобувач припускається помилок у визначеннях. Здобувач робить власні висновки, наводить приклади практичного використання; виконує практичне завдання з незначними огріхами.

16-20 балів	Здобувач надає відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання; відповідаючи, здобувач розмірковує, робить власні висновки виконує правильно практичне завдання.
-------------	--

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
(ЕКЗАМЕН)**

Поточний контроль (практичні заняття, робота)			ІНДЗ	екзамен	Сума
Теми	Бали	Разом	0 –10	0–20	0–100
Тема 1	0-14	0-70			
Тема 2	0-14				
Тема 3	0-14				
Тема 4	0-14				
Тема 5	0-14				
РАЗОМ					

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література :

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник для студентів музичних ВНЗ. 1, 2, 3-тє вид.: К., 2018. 214 с.
2. Михайличенко О. Теоретичні питання української культури та музичного мистецтва Монографія. LAB LAMBERT Academic Publishing. 2022. 249 с.
3. Можайкіна Н. Методика викладання вокалу. Хрестоматія : навчальний посібник. Київ : Видавництво Ліра-К. 2019. 216 с.
4. Олексюк О.М., Бондаренко Л.А. Методика викладання музичних дисциплін у вищій школі : навч. посіб. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 112 с.
5. Стасько, Г. Основи технології звукоутворення у сучасній практиці виховання голосу: Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2018. 330 с.

Допоміжна література :

1. Душний, А., Салій, В. Деякі методи дитячого вокального розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 25, Мистецтвознавство*. Дрогобич, 2019. С. 44-48.
2. Ду, Цзілун. Методологічні підходи і принципи залучення дітей молодшого шкільного віку до занять естрадним співом. *World Science № 4(32). Vol.7, Scientific Educational Center Warsaw, Poland*, 2018. С. 37-42.
3. Кьон Н.Г., Лі Ліцюань. Методика подолання недоліків вокального інтонування у школярів молодшого та підліткового віку. Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя : Психолого-педагогічні науки. Ніжин. 2018. № 3. С.122–127.
4. Кьон Н.Г. Пропедевтика типових помилок як метод навчання співу студентів педагогічних університетів. *Scientific Research Priorities: theoretical and practical value. V.2, Wyższa Szkoła Biznesu – National-Louis University Nowy Sacz, Poland*, 2018. Р. 90-92
5. Кьон Н.Г., Тун Лінгге. Шляхи вдосконалення навичок співу в школярів молодших класів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Науково-фахове видання «Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах» № 72, т. 1. м. Запоріжжя. 2020. С. 120-124
6. Руда Г. С. Музичні здібності молодших школярів : методичне забезпечення розвитку. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2018. Вип. 151(2). С. 212-214.

7. Сироткіна Ж. Є., Чеботар Л. І. Розвиток музичних здібностей дітей в процесі вокально-інтонаційної діяльності. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. 2019. № 3. С. 202-206.
8. Толстова Н.М. Методологічні основи і принципи формування у студентів готовності до фахового самовдосконалення в процесі навчання вокалу. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. Вип. 170. Кропивницький: ЦДПУ. 2018. С. 223–228.
9. Шафарчук Т. Г., Десятникова Н. Л. Ефективні методи професійного розвитку студентів-вокалістів. Наукові записки : Серія : Педагогічні науки. Кропивницький : Центральнотукаїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, №197, 2021. С. 221-225.

Інформаційні ресурси :

1. Бібліотека національної музичної академії України <https://lib.knmau.com.ua/>
2. Бібліотека Одеської національної музичної академії <https://odma.edu.ua/biblioteka/>
3. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт.
URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
4. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт.
URL : <http://www.mon.gov.ua>
5. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>
6. Твори українських композиторів <https://library.pdpu.edu.ua/>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

СЛОВНИК КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ

А капела - (італ. а capella) – хоровий і ансамблевий спів без інструментального супроводу. Спів поширений у народній пісенній творчості (українській, грузинській, болгарській та ін.). Як професійний співочий стиль а капела сформувався у культовій музиці середніх віків. У цьому стилі написано велику кількість творів вокальної багатоголосної музики для хорів і ансамблів.

Аналіз – процес мислення або практичного розчленування на складові частини, взаємопов'язаний із синтезом.

Аналіз музично-стильовий – різновид аналізу музичного твору, спрямований на виявлення генетичних джерел певного стилю, висвітлення характеру і засобів перетворення. Основою стильового аналізу є виділення загального в індивідуальному шляхом співставлення певної кількості художніх об'єктів між собою.

Артикуляційний апарат – система органів, завдяки роботі яких формуються звуки мовлення. До них відносяться: голосові складки (зв'язки), язик, губи, м'яке піднебіння, глотка, нижня щелепа (активні органи); зуби, тверде піднебіння, верхня щелепа (пасивні органи).

Артикуляція - (від лат. articulo – розчленовувати) – 1) Робота органів мовлення, необхідна для утворення звуків. Чітка, виразна вимова звуків (голосних і приголосних) у співі.

Асоціація – зумовлений попереднім досвідом зв'язок уявлень, завдяки якому одне уявлення, виникаючи у свідомості, викликає за схожістю, суміжністю або протилежністю друге.

Атака звуку - одне із важливих засобів виразності в співі, так як саме атака звуку визначає послідує звучання голосу.

Бельканто - (італ. bel canto – прекрасний спів) – стиль співу, що склався в

Італії до середини XVII ст. і панував до 1-ї половини XIX ст. (епоха бельканто). У сучасному розумінні – емоційно насичене, гарне, співуче, звучне вокальне виконання. Бельканто вимагає від співака кантилени, бездоганної колоратури, володіння філіровкою, динамічними і тембровими нюансами, — інструментальної рівності звучання.

Визначення типу глосу – одне з найважливіших завдань вокальної педагогіки. Пристосувальні можливості голосового апарата дуже великі, і тому справжня природа голосу часто буває прихована (наприклад, за рахунок наслідування улюбленому співакові). Визначення типу голосу проводиться за комплексом ознак, тому що жодна з них окремо не дає однозначної відповіді. До них відносяться: тембр, діапазон, здатність витримувати теситуру, місце розташування перехідних нот, будова гортані і розміри голосових складок (зв'язок), статура співака.

Висока співоча форманта – група обертонів, що має визначене частотне положення і завдяки цьому надає голосу дзвінкості, польотності і сили. У басів і баритонів вона знаходиться на частотах 2100–2500 гц; у тенорів – 2500–2800 гц; у сопрано і меццо-сопрано – 3000–3500 гц; у дітей 10–13 років досягає 4000 гц.

Вібрато - (італ. vibrato – коливання) – 1) Періодична зміна частоти і спектра звука голосу. Вібрато існує в правильно поставленому співочому голосі і надає йому теплоти, сприяє створенню індивідуального тембру співака. Відсутність вібрато збіднює голос, робить його гудкоподібним, невиразним. Розрізняють швидкість (частоту) вібрато і його розмах (амплітуду). Вібрато з частотою 6–7 коливань у секунду робить звук живим, виразним, наспівним. Більш часта вібрація сприймається як тремоляція (—баранець у голосі, його тремтіння), а рідша – як —хитання голосу. Співоче вібрато – в основному природна якість голосового апарата, але може бути вироблене штучно при його відсутності і піддається удосконаленню.

Вокаліз – вправа або етюд для голосу без тексту; виконується на будь-яку голосну і найчастіше є вправою для розвинення вокальної (співацької) техніки.

Навчальні вокалізи – найважливіший перехідний матеріал від вправ до творів із текстом.

Вокально-педагогічний слух – це здатність гарно відчувати і правильно уявляти собі діяльність різних частин голосоутворюючого апарату: дихальної системи, гортані, резонаторів у процесі співу.

Вокальна культура – це здатність до втілення художньо-образного змісту вокального твору шляхом використання сукупності вокально-виконавських навичок, які характеризуються точною інтонацією під час передачі голосом вокальної мелодії; точною атакою звуку, м'якою чи твердою відповідно до характеру виконуваного твору; правильним диханням з використанням нижньореберного-діафрагмального (грудо-черевного); кантиленою, високою співацькою позицією, чіткістю вимови приголосних та виразною артикуляцією; точністю передачі ритмічного малюнка, темпу, врахування під час виконання вказівок автора твору; вільним та природним звукоутворенням відповідно до узгодженої роботи голосового апарату; правильним фразуванням; емоційністю та музикальністю виконання; тембральним забарвленням звуку; відчуттям стилю виконуваного твору; художньо-виконавською культурою. Вокальна культура має базуватися на найкращих традиціях вітчизняної вокально-педагогічної та світової спадщини, використання якої впливатиме на зростання професіонального володіння співацьким голосом.

Вокальна техніка – комплекс умінь і навичок для свідомого керування процесом фонації, що забезпечує досягнення максимального вокального ефекту при мінімальній витраті енергії.

Вокальна школа – визначена, цілеспрямована, організована система, сукупність принципів і прийомів навчання, виховання і освіти вокалістів, система підготовки нових поколінь співаків і педагогів для конкретної виконавської діяльності, яка історично змінюється. У всіх випадках ці дві гілки вокальної школи – виконавська та педагогічна – взаємодіють, впливаючи на розвиток вокального мистецтва.

Гігієна голосу – дотримання співаком визначених правил поведінки, які

забезпечують збереження здоров'я голосового апарата. Порушення норм гігієни голосу може викликати стійкі захворювання голосового апарата і навіть повну втрату голосу. Навантаження на голосовий апарат повинне відповідати ступеню його тренуваності.

Голосовий апарат – система органів, яка служить для утворення звуків голосу і мови. До неї входять: 1) органи дихання, які утворюють повітряний тиск під голосовими складками, – джерело звукової енергії; 2) гортань з вміщеними в ній голосовими складками – джерелом виникнення звукових коливань; 3) артикуляційний апарат, що служить для утворення звуків членороздільної мови; 4) носова і придаткові порожнини, що беруть участь в утворенні певних звуків. Система порожнин глотки, рота і носа у вокальній методиці часто називається надставною трубкою. Голосовий апарат завжди працює в єдності і взаємозв'язку всіх своїх частин, відповідаючи звуковим уявленням, що виникають у відповідних відділах кори головного мозку.

Діапазон – це об'єм голосу співака або кількість тонів відтворюваних ним без напруги.

Діалектика – процес розвитку будь-чого у всьому його протиріччі. Філософське вчення про універсальні закони розвитку природи, суспільства, людського мислення.

Дефекти співочого звука – горловий голос, відкритий, —білий звук, форсування звука, детонування, гугнявість, носовий призвук, хитання або тремоляція голосу, незібраний, необпертий звук. Всі ці дефекти, як правило, носять набутий характер. Основною причиною їх виникнення є неправильні навички співу, отримані в результаті самостійних занять або поганого навчання.

Дикція - (від лат. dictio – вимова) – ясність, розбірливість вимови тексту під час співу. Гарна дикція в співака дозволяє без напруги розуміти зміст слів, які вимовляються, і тим самим полегшує сприйняття музики. Розбірливість слів у співі визначається чіткістю вимови приголосних звуків.

уми за допомогою спеціальних —диригентських жестів і міміки.

Дискант - (від лат. *discantus* – розспів) – 1) Високий дитячий співочий голос із діапазоном с 1 – g 2 . Звучання дисканта відрізняється чистотою, дзвінкістю і сріблястістю.

Діапазон - звуковий обсяг мелодії, звукоряду, співацького голосу, музичних інструментів. Визначається інтервалом між найнижчим і найвищим звуками. Діапазон голосу професійного співака – соліста або хориста – повинен бути не менше двох октав.

Духовність – специфічна потреба пізнання світу, смислу і призначення свого життя, що виявляється у багатстві внутрішнього світу особистості, її ерудиції, розвинених інтелектуальних та емоційних запитах, моральності, залученні до культурних цінностей.

Емісія звуку - (від *фр.* *émission* – подача, випускання) – посилення звуку в зовнішній простір.

Звуковедення – у вокальному мистецтві термін застосовується для позначення різноманітних видів ведення голосу по звуках мелодії (напр., кантилена, портаменто, маркато і т.п.). Кантилена – основний вид звуковедення в співі. Разом із голосоутворенням звуковедення входить у поняття вокальної техніки.

Інтерпретація - (від лат. *interpretatio* – роз'яснення) – художнє тлумачення музичного твору виконавцем. Завдання інтерпретації – найбільш повно і переконливо розкрити задум композитора. Інтерпретація залежить від естетичних поглядів, індивідуальних особливостей виконавця, його ідейно-художніх переконань.

Імпеданс – створення найбільшого акустичного ефекту при найменшій затраті енергії голосових складок.

Креативність – сукупність тих особливостей психіки, які забезпечують продуктивні перетворення у діяльності особистості.

Метод – спосіб досягнення певної мети, сукупність прийомів чи операцій, практичного або теоретичного осягнення дійсності.

Мікст - регістр співацького голосу, в якому змішується головне і грудне резонування. Мікст є результатом наполегливого та тривалого навчання та

є показником високої вокальної майстерності. Сприймання музичне - спрямування свідомості на осягнення і осмислення тих значень, якими володіє музика як мистецтво, як особлива форма відображення дійсності, як естетичний феномен.

Мутація - (від лат. *mutatio* – зміна) – перехід дитячого голосу в голос дорослого. Вікові межі мутації, пов'язані з національною приналежністю і кліматом, – від 10 до 17 років (для народів Середньої Європи вона частіше усього настає в 14–16 років).

Носовий призвук – виникає в тембрі голосу при опусканні м'якого піднебіння, коли частина звукових хвиль безпосередньо потрапляє в носову порожнину. Носовий призвук (гугнявість) є дефектом і виправляється вправами, пов'язаними з підняттям м'якого піднебіння прийомом позіхання, звільненням від зайвого напруження заднього відділу рота і глотки.

Обертони - (нім. *Obertone*, від *ober* – високий і *Tone* – звуки) – призвуки, розміщені вище основного тону, за яким визначається висота звука. Джерело звука (струна, стовп повітря, голосові складки) коливається не тільки усією своєю довжиною і масою, але й окремими частинами. Коливання джерела звука в цілому породжує частоту, яка визначає висоту звука, – основний тон. У результаті часткових коливань виникають обертони, що впливають на забарвлення звучання.

Педагогічний вплив – процес і результат перетворення зовнішніх педагогічних вимог у внутрішню позицію учня за допомогою прямих і опосередкованих засобів.

Перехідні звуки – звуки, які лежать на межі натуральних регістрів голосу. Вони можуть бути виконані як одним, так і іншим регістровим механізмом голосових складок. Кожен тип голосу має свої характерні, більш-менш постійні, перехідні звуки.

Позиція звука – термін, що вживається у вокальній педагогіці для вираження впливу тембру на сприйняття висоти звука. Розрізняють високу і низьку позиції. Наявність у тембрі достатньої кількості високочастотних обертонів

робить звук більш яскравим, дзвінким, світлим, тобто високим за позицією. При недостатності високочастотних обертонів він при тій же абсолютній висоті сприймається як більш глухий, низький.

Постановка голосу – система індивідуальних вокальних занять, спрямованих на оволодіння стійкою вокальною технікою, тобто здатністю свідомо і впевнено керувати процесом фонації в залежності від вокально-технічних і художніх вимог музичного твору.

Примарний тон – природне, комфортне звучання одного чи кількох звуків у верхній частині діапазону в якому криються початкові якості голосу: тембр, сила, атака, польотність.

Регістр – ряд однорідних звуків, створених одним механізмом гортані.

Резонатори – у голосовому апараті – порожнини, що резонують на виникаючий у голосовій щілині звук і надають йому силу і тембр. У співаків розрізняють верхній (головний) і нижній (грудний) резонатори.

Розспівування – один із способів підготовки співака до оволодіння вокальними навичками. Розспівування виконує дві функції : розігрів голосового апарату та вдосконалення вокальної техніки.

Тезаурус мистецький – запас інформації, вражень, асоціацій, які забезпечують сприйняття та переосмислення змісту художнього (музичного) твору.

Тембр – це характерна риса людського голосу. Тембр залежить від форми коливань джерела звуку і визначається кількістю обертонів.

Теситура – розподіл в мелодії високих і низьких звуків діапазону, які мають місце в даному вокальному творі. Зручна теситура – та частина діапазону голосу в якій комфортніше за все співати.

Форсування - (від фр. force – сила) – спів із надмірною напругою голосового апарата, що порушує темброві якості голосу, природність звучання. Форсування звуку – часта помилка співаків-початківців.

ДОДАТОК В

Вправи на розвиток чіткої дикції та виразної артикуляції:

- бі, би, бе, ба, бо, бу, ві, ви, ве, ва, во, ву, гі, ги, ге, га,го,гу,ді,ди,де,да,до,ду,жі,жи,же,жа,жо,жу,зі,зи,зе,за,зи,за,зо,зу,кі,ки,ке,ка,к о,ку,лі,ле,ли,ла,ло,лу,мі,ми,ме,ма,мо,му,ні,ни,не,на,но,ну,пі,пи,пе,па,по,пу,рі, ри,ре,ра,ро,ру,сі,си,се,са,со,су,ті,ти,те,та,то,ту,фі,фи,фе,фа,фо,фу,хі,хи,хе,ха,х о,ху,ці,ци,це,ца,цо,цу,чі,чи,че,ча,чо,чу,ші,ши,ше,ша,шо,шу,щі,ще,ща,що,щу; -
- піббі, пибби, пиббе, пабба, поббо, пуббу, бббін,бббин,бубен,бубон,бббун;
- Прийшов Прокіп – кипів окріп, пішов Прокіп – кипів окріп, як при Прокопі кипів окріп, так і без Прокопа, кипів окріп;
- На дворі трава, на траві дрова, раз дрова, два дрова, три дрова;
- Наш паламар усіх паламарів перепаламарював, нашого паламаря ні один паламар не перепаламарює;
- Ходить перепел перед перепелятами зі своєю перепелихою
- Карл у Клари украв коралі, Клара у Карла украла кларнет;
- Вибіг Гришка на доріжку, на доріжці сидить кішка, взяв з доріжки Гришка кішку – хай спіймає кішка мишку;
- Стоїть піп на попі – ковпак на попі, копна під попом, піп під ковпаком; -
- Микито, чи це ти, чи це не ти, Микито, чи це ти, чи це не ти, Микито, чи це ти, чи це не ти?;
- Ми ходили дещо, говорили про що, тільки коли я хоч абищо.

ТЕСТИ

1. Розпівування на заняттях з вокалу виконують функції:

- а) підготовки голосу до співу (його «розігріву»);
- б) підготовки голосу до співу, формування співацьких навичок та підготовки до виконання складних фрагментів пісенного твору.
- в) формування співацьких навичок та підготовки до виконання складних фрагментів пісні;

2. Гудошники – це:

- а) учні звукоутворення яких створюється по типу грудного;
- б) учні з нерозвиненою координацією слуху та голосу;
- в) учні, що не вміють користуватися співацьким діапазоном.

3. Якісне формування голосних залежить від:

- а) від низького положення нижньої щелепи;
- б) від співу на диханні;
- в) від артикуляції та співу на диханні.

4. У мутаційний період найбільш доцільно використовувати наступні співацькі прийоми:

- а) вправи на розширення діапазону;
- б) спів на помірній динаміці звучання;
- в) м'яку атаку звуку.

5. Ефективність процесу формування співацьких навичок школярів підвищується, якщо:

- а) на уроках з музики систематично розучуються пісні;
- б) якщо школяр бере участь у гуртку вокального співу та працює із вчителем індивідуально;
- в) якщо на заняттях із співу вокальні навички формуються відповідно принципам поступовості, системності та зв'язку вправ на розпівування та музичного матеріалу пісень.

6. Розвиток гармонічного слуху на заняттях з вокалу є:

- а) необов'язковим;
- б) невід'ємною частиною виховання співака;
- в) неможливим на заняттях з вокалу.

7. Засадами виразного співу є:

- а) володіння навичками артикуляції;
- б) володіння навичками артикуляції, фразування та відтворення динаміки.
- в) володіння навичками артикуляції, відтворення динаміки;

8. Транспонування послівок є засобом:

- а) розвитку слуху;
- б) розвитку діапазону вокаліста;
- в) творчого розвитку співака.

9. Початковий етап розвитку навичок співу у школярів краще будувати:

- а) на мовленнєвих вправах;
- б) на повторенні мелодій за їх озвученням на інструменті;
- в) на повторенні мелодій за співом вчителя.

10. Якісна співацька позиція є:

- а) низькою;
- б) високою;
- в) мішаною.

11. Розвиток навичок співу у школярів на уроках музики доступний

- а) тільки самим здібним учням;
- б) кожному учню за умов використання відповідних методичних прийомів;
- в) кожному учню за умов ефективного розвитку музичних здібностей та використання відповідних методичних прийомів.

12. Під час занять молодших школярів співом застосування ігрових методів навчання:

- а) відволікає увагу та заважає;
- б) сприяє підвищенню у учнів уваги та формуванню позитивної мотивації до занять;
- в) сприяє активізації емоційності та слухового розвитку учнів.

13. Мутаційний період властивий:

- а) хлопцям;
- б) дівчатам;
- в) хлопцям та дівчатам.

14. Розвитку вокального діапазону сприяють:

- а) мовленнєві вправи у середньому діапазоні;
- б) транспонування поспівок та вокалізів;
- в) стрибкоподібні інтонаційні вправи.

15. Головним у виконанні твору є:

- а) чиста інтонація;
- б) відповідність виконавського образу стильовим особливостям художнього твору;
- в) якісні навички вокального інтонування.

16. Основою у формуванні перехідних тонів є:

- а) спів на диханні;
- б) спів округлим зібраним звуком;
- в) спів на голосні «а» та «і».

17. Метою виконання твору у концерті є:

- а) спілкування зі слухачами засобами музичного мистецтва;
- б) виявлення власних можливостей;
- в) отримання позитивної оцінки викладачів.

18. У розвитку у школярів чуття метро-ритму важливо спиратись:

- а) на пояснення співвідношення довгот;
- б) на активні рухові вправи;
- в) на рухові вправи під музику.

19. Основою для досягнення рівності звучання є:

- а) спів на голосні;
- б) спів на staccato;
- в) використання спеціальних вправ.

20. Носовий призвук у співака усувається наступними прийомами:

- а) співом із закритим ротом на piano;

- б) співом на голосні «є», «а»;
- в) співом з піднятим м'яким піднебінням.

21. Якість формування приголосних найбільш ефективно досягається:

- а) у вимові скоромовок;
- б) у вокальних вправах-скормовках;
- в) у підготовці до виконання творів у рухливому темпі.

22. Під «польотністю» звучання розуміють:

- а) яскраве, дзвінке звучання;
- б) властивість голосу бути сприйнятим на значній відстані;
- в) активність голосних, інтенсивність приголосних.

Оцінка та критерії оцінки засвоєння дисципліни

Оцінка якості засвоєння дисципліни та її окремих елементів проводиться відповідно до таблиці, в якій приведені європейська, 100-бальна і державна шкали.

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни